

Stiftelsen
Allmänna Barnhuset

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.sof@regeringskansliet.se
diarienummer S2024/02012

Remissvar

Promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30)

Diarienummer S2024/02012

Stiftelsen Allmänna Barnhuset har tagit del av utredningens förslag och lämnar i detta remissvar synpunkter på förslaget.

Sammanfattning

Kommentarer på utredningens förslag

9.4.7 Förutsättningar för att i ett tidigt skede besluta om insatser i öppna former när en vårdnadshavare inte samtycker

Förslag: Socialnämnder ska få besluta att en vårdnadshavare ska delta i nödvändiga insatser utan vårdnadshavarens samtycke till insatserna om det *på grund av särskilda omständigheter finns risk för* att barnet kommer att utsättas för fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat missförhållande i hemmet eller om det *på grund av särskilda omständigheter finns risk för* att barnet kommer att utveckla ett missbruk av beroendeframkallande medel, involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet eller uppvisa något annat socialt nedbrytande beteende.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

En ny socialtjänstlag som lyfter fram förebyggande och främjande insatser är oerhört central för den fortsatta utvecklingen av socialtjänstens arbete. Samtidigt är utvecklingen i Sverige i dag djupt oroande avseende barn som involveras i missbruk eller ägnar sig åt brottslig verksamhet. Alla insatser som kan hindra att barn utvecklar socialt nedbrytande beteende måste användas.

Insatser ska så långt det är möjligt ges på frivillig basis. En viktig del av det sociala arbetet med familjer handlar om att förklara och begripliggöra socialtjänstens uppdrag och tydliggöra föräldrars ansvar och barnets rättigheter. Här ingår att förmedla de risker som finns i barnets miljö samt påtala brister i föräldraskapet och utifrån detta motivera föräldrar till att ta emot stöd.

Om ett gediget motivations- och begripliggörande arbete inte leder till att föräldern tar emot insats bör barnets rätt till stöd gå före föräldrarnas rätt att neka insatser. Att i ett skede då allvarliga risker har identifierats och alla andra insatser har prövats är det nödvändigt att besluta om insatser utan föräldrars samtycke för att undvika en fortsatt negativ utveckling för barnet.

9.4.8 Beslut till vårdnadshavare när barnet utsätts för ett förhållande eller uppvisar ett beteende

Förslag: Socialnämnder ska få besluta att en vårdnadshavare ska delta i nödvändiga insatser i öppna former utan vårdnadshavarens samtycke till insatserna ett barn utsätts för fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat missförhållande i hemmet eller om ett barn missbrukar av beroendeframkallande medel, är involverad i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet eller uppvisar något annat socialt nedbrytande beteende.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

När situationen är av ett sådant slag att gränsen närmar sig för att kriterierna för LVU bedömer Stiftelsen att en sådan lag skulle kunna vara förenligt med barnets bästa. En anledning är att det i det sociala arbetets praktik i princip fungerar så då barn är placeringsnära. En sådan lag skulle kunna öka transparensen och minska en glidning mot att en frivillig insats blir 'tas inte insatsen emot blir det placering'.

Det skulle kunna öka begripligheten för hur barns rättigheter är absoluta och föräldrar har ett tydligt ansvar att verka för att barnets uppväxtvillkor blir tillräckligt goda. Det skulle innebära ett steg före LVU som visar på att om barnets situation inte är tillräckligt bra och att det finns resurser som kan stötta föräldrar till att ge barnet tillräckligt goda villkor tar samhället nödvändiga steg mot att förbättra situationen.

En sådan lag ställer mycket höga krav på socialarbetaren. För att kunna bygga en arbetsallians med föräldrar när basen är tvång med stöd av LIV behövs särskilda färdigheter. Här kommer socialarbetaren behöva ta spjörn mot lagen och verbalisera att kontakten inte är frivillig från föräldrarnas sida, men att insatsen behöver pågå utifrån att lagen kräver att vi gör ett jobb tillsammans utifrån hur situationen ser ut för barnet.

En skicklig socialarbetare kan arbeta framåtlutad i en sådan situation då kravet finns inskrivet i en lag, och att en utredning visat att barnets situation kräver det. Om socialarbetaren inte lyckas skapa arbetsallians och använda sig av de verktyg som lagen har för avsikt att skapa, kommer de insatser som ges med stöd av LIV vara än mer nödvändiga.

I den nya socialtjänstlagen som träder i kraft 1 juli 2025 framgår tydligt socialnämndens skyldighet att förebygga brottslighet bland barn och unga. För att stoppa gängens rekrytering ska mer förebyggande arbete genomföras och barnens rättigheter stärkas. Socialtjänsten ska vara lättare att nå och kunna erbjuda hjälp snabbare samt arbeta kunskapsbaserat. Kompetensutveckling inom dessa områden, med tydligt barnperspektiv behöver stärkas både i grund- och vidareutbildningar, då uppdraget med förebyggande arbete tydliggjorts först i den nya Socialtjänstlagen. Nya insatser krävs från både socialtjänst och skola där barnens bästa lyfts fram än mer. Även civilsamhället har erfarenhet som bör tas tillvara i arbetet med barn och unga.

Mycket av det sociala arbetet bygger på arbetsallians och förtroende, komponenter som är svåra att utvärdera då de svårligen låter sig systematiseras eller exakt upprepas. Å andra sidan finns forskning på hur situationen är för placerade barn och hur deras fortsatta liv utvecklas.

Utifrån den kunskapen är det motiverat att undersöka vidare om stöd enligt LIV ger bättre förutsättningar för barn i placeringsnära situationer att utvecklas i gynnsam riktning, i jämförelse med placering.

10.2.3 Förutsättningar för socialnämnder att i ett tidigt skede besluta om insatser i öppna former till barn och unga när samtycke saknas

Förslag: Socialnämnder ska få besluta att ett barn eller en ung person ska delta i nödvändiga insatser om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att barnet eller den unge kommer att utveckla missbruk av beroendeframkallande medel, involveras i eller ägna sig åt brottslig verksamhet eller uppvisa något annat socialt nedbrytande beteende och samtycke till att ta emot insatsernas saknas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Stiftelsen menar att den negativa utveckling för barnets utveckling måste brytas. Om alla andra insatser provats inom ramen för gällande lagstiftning ska barnet åläggas att ta emot insatser av LIV.

11.7.3 Tillfällig föräldrapenning ska kunna lämnas till flera föräldrar för samma barn

Förslag: Tillfällig föräldrapenning vid deltagande i insatser i öppna former beslutade av en socialnämnd ska få lämnas till föräldrar vars barn inte har fyllt 18 år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Det är av stor vikt att föräldrar ska kunna delta i insatser till stöd i föräldraskapet i syfte att ge barnet bästa möjliga uppväxtvillkor. Att jämställa förutsättningarna för föräldrar att delta i socialtjänstens insatser på samma villkor som i sjukvårdens, borde vara en självklarhet som är förvånande att det inte varit på plats tidigare. Det är också en nödvändig komponent för att den nya socialtjänstlagen ska kunna vara så tillgänglig och förebyggande som avsikten är.

12.6.1 Socialnämnden ska följa genomförandet av beslutade insatser och särskilda föreskrifter

Förslag: Socialnämnder ska följa genomförandet av insatser och särskilda föreskrifter som har beslutats enligt lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas. Detta ska i första hand ske genom regelbundna kontakter med barnet eller den unge och barnets vårdnadshavare.

När en socialnämnd följer genomförandet av insatser och särskilda föreskrifter ska socialnämnden även i övrigt få ta de kontakter som behövs. Vid kontakter med ett barn ska denne få höras utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

12.6.3 Socialnämnder ska få beslut att barn och unga i vissa fall ska lämna drogtest

Förslag: Den socialnämnd som har beslutat om en särskild föreskrift om att barnet eller den unge ska iaktta nykterhet och drogfrihet ska, när det finns anledning till det, få besluta att barnet eller den unge ska lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för att påvisa om barnet eller den unge är eller har varit påverkad av narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådant medel som avses i 1 § lagen om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådan vara som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Socialnämnden ska i ett beslut om drogtest särskilt ange vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset menar att barnets utveckling måste tydligt gynnas av att barnet åläggs att ta emot insats med insatser av LIV.

Insatser bör inriktas på att ges frivilligt om det är möjligt. En särskild föreskrift om barnet och beslut om att lämna drogtest bör användas restriktivt.

12.6.6 Förutsättningar för elektronisk övervakning

Förslag: Socialnämnder ska få besluta att efterlevnaden av en särskild föreskrift till barn och unga om att under vissa tider uppehålla sig i bostaden eller annan anvisad plats som kan likställas med bostad ska kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning under förutsättning att det finns skäl att anta att

1. barnet eller den unge inte kommer att följa den särskilda föreskriften, och
2. den elektroniska övervakningen behövs för att förhindra eller förebygga att barnet eller den unge involveras i eller ägnar sig åt brottslig verksamhet.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget i de fall där det tydligt skyddar barnet och förhindrar att barn dras in i brottslig verksamhet.

13.2.3 Socialnämnder ska ha möjlighet att förena vissa beslut med vite

Förslag: Ett beslut till vårdnadshavare om en insats som har fattats med stöd av lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas ska få förenas med vite.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets ståndpunkt är att insatser riktade till föräldrar med stöd av LIV kan vara en möjlighet till ett mellansteg mellan insatser som erbjuds men som trots motivationsinsatser inte tas emot, och LVU. Att föräldrar inte deltar i insats med stöd av LIV kan i många fall bero på att föräldern inte förmår eller av olika omständigheter inte kunnat. Föräldrar som kommer i kontakt med socialtjänstens myndighetsutövning är ofta belastade på olika sätt.

Om föräldern motsätter sig insatser på denna nivå, så finns det ofta bakomliggande förklaringar av socioekonomiska, missbruk eller psykiatriska tillstånd. Om man väljer att införa vite trots de nackdelar som kan finnas bör användningen av denna insats följas upp/utvärderas på ett nationellt plan för lärande om det är en rimlig metod.

Stiftelsen erfar att LIV kan vara en väg in till att vårdnadshavare tar emot insats då skickliga socialarbetare kan ta spjörn emot lagstiftningen i syfte att understryka behovet av förändring, för att barnets behov ska kunna mötas och en ogynnsam utveckling ska kunna vändas.

14.4 Vårdnadshavares rätt till delaktighet

Förslag: I lagen om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas ska det finnas en bestämmelse som uttryckligen anger att vårdnadshavare ska ges möjlighet att vara delaktiga vid utformningen och genomförande av de insatser och särskilda föreskrifter som socialnämnder får besluta om. En sådan bestämmelse kan bidra till att stödet till barn stärks.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget. Det är av vikt att insatser som ges med stöd av LIV har samma krav på att vårdnadshavare ska ges möjlighet att vara delaktig som när insatser ges med stöd av SoL. Det ökar förutsättningarna för att insatsen kan genomföras och föräldern deltar.

15.3.2 En lagstadgad skyldighet för socialnämnder att kalla till allvarssamtal

Förslag: Om Polismyndigheten informerar en socialnämnd att ett barn eller en ung person är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa och det kan antas att det är första gången barnet eller den unge är misstänkt för ett sådant brott, ska en företrädare för socialtjänsten hålla ett särskilt samtal med barnet och dess vårdnadshavare eller den unge (allvarssamtal). Syftet med allvarssamtalet är att få barnets vårdnadshavare att medverka till stöd för barnet och att motverka framtida brottslighet hos barnet eller den unge.

Till allvarssamtalet ska socialnämnden, utöver eller i stället för vårdnadshavare, även få kalla någon annan som svarar för barnets vård och fostran samt någon annan som har en fostrande roll i förhållande till barnet.

Regleringen ska införas i socialtjänstlagen.

Det ska göras en ändring i 6 § första stycket lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare som innebär att en socialnämnd genast ska underrättas om någon som inte har fyllt 21 år är skäligen misstänkt för ett brott som kan leda till fängelse.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att möta barn och föräldrar efter att det har framkommit att barnet är misstänkt för ett brott med ett allvarssamtal kan vara ett viktigt arbetssätt som kan ge möjlighet till att motivera till stöd i och med att 'motivationsfönstret' kan förväntas vara öppet.

I och med införandet av en ny socialtjänstlag skapas förutsättningar för att erbjuda stöd utan föregående biståndsbedömning. Stiftelsen bedömer att det öppnar upp för en bred utveckling av socialtjänstens insatser. En lagstadgad skyldighet att kalla till allvarssamtal kan begränsa de förutsättningar som den nya socialtjänstlagen öppnar upp för vilket bör beaktas i förslaget till ny lagstiftning.

Stockholm 2025-03-17

Anne Marie Brodén
ordförande

Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Ulrika Heie
vice ordförande

Stiftelsen Allmänna Barnhuset